

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie człowieka Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza Początki osiadłego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i>, mezolit, neolit, – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia pojęcie <i>Żywny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie – wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój polityczny państw miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów Pismo i znaczenie jego wynalezienia Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej – wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji mezopotamskiej – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	<ul style="list-style-type: none"> • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 					
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – opisuje warunki naturalne Egiptu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i> – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności powstania piramid – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – wymienia główne cechy religii egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu
4. Izrael, Fenicja i Daleki Wschód	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie • Cywilizacja doliny Indusu i jej dzieje • Narodziny cesarstwa chińskiego • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan – wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – rozpoznaje pismo fenickie – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu – opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin

	<ul style="list-style-type: none"> Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin 		
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji Charakterystyka <i>polis</i> greckiej Elementy wspólnoty greckiej Rola religii greckiej Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis, Hellada</i>, – wskazuje na mapie teren Grecji – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> Początki Aten Pierwotny ustrój Aten Społeczeństwo ateńskie Reformatorzy ustroju ateńskiego Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, obywatel, tyran</i> – wskazuje na mapie Ateny – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach – opisuje strukturę społeczną Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, ostracyzm</i> – rozpoznaje plan antycznych Aten – wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe), Rada Pięciuset, Heliaja (sąd ludowy), strateg</i> – opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> Początki Sparty Oligarchiczny ustrój Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci, periojkowie, heloci</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra, efor, apella, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty

	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Spartę – wymienia główne organy władzy w Sparcie – wymienia etapy życia spartiaty 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty 	
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i> – wskazuje na mapie Persję – rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie wojny perskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa, hoplon, hegemon, kontrybucja</i> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską – wyjaśnia genezę wojen perskich – wymienia skutki wojen grecko-perskich – opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków – wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa – wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska, epoka hellenistyczna</i>, – lokalizuje na mapie Macedonię i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie bitwy pod Cheroneą – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą) 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i> – wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wyjaśnia rolę Demostenesa – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego

	• Świat hellenistyczny			Filipa II i Aleksandra Macedońskiego		
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny filozofii greckiej Literatura i teatr grecki Architektura grecka Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji Kultura hellenistyczna 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimnazjon, pakration</i>,</p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne świątynie starożytnych Aten</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków</p>	<p>– omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikura, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidasza</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> Powstanie i rozwój Rzymu Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych Powstanie ustroju republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wskazuje na mapie Italię i Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– omawia cechy religii starożytnych Rzymian</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i></p> <p>– przedstawia legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p>
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium,</i></p>	<p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– opisuje w porządku</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– wyjaśnia genezę wojen punickich – wymienia skutki podbojów rzymskich – omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e. – podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy	chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo, gladiator</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie	– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana, Imperium Rzymskie, romanizacja</i> – wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich	– podaje przykłady romanizacji – wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim	– wyjaśnia pojęcia: <i>limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego

	<ul style="list-style-type: none"> • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 	– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium – za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji	
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, amfiteatr, akwedukt, Koloseum, bazylika, droga rzymska</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej – przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyncerona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenasa	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego	– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo, mesjasz, apostołowie, męczennicy</i> – lokalizuje w miejscu i czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie – wymienia główne cechy chrześcijaństwa	– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa – opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą w cesarstwie rzymskim	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju	– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa – opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów

				chrześcijaństwa		
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Tetrarchia i dominat w Rzymie • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>, <i>Wielka Wędrówka Ludów</i>, <i>dominat</i></p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie</p> <p>– przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia</i>, <i>Hunowie</i>, <i>uzurpacja</i></p> <p>– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <p>– przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego</p>
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum</i>, <i>ikona</i></p> <p>– rozpoznaje plan Konstantynopola</p> <p>– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej</p>	<p>– prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego</p>	<p>– opisuje ustrój polityczny Bizancjum</p> <p>– wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm</i>, <i>cezaropapizm</i></p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek cesarstwa bizantyjskiego 		– rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego			
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Allah, Koran, meczet</i></p> <p>– wyjaśnia, kim był Mahomet</p> <p>– prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu</p> <p>– wymienia główne założenia religii islamskiej</p>	<p>– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p> <p>– rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu</p> <p>– przedstawia działalność Mahometa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i></p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej</p>
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– wyjaśnia, kim był Chlodwig</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich</p> <p>– przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Karolingów</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych obszarze cesarstwa rzymskiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Wulfili,</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków</p>

				Karola Młota i Pepina Krótkiego		
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskula karolińska</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i></p> <p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabią, christianitas</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy</p>
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p> <p>– omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p> <p>– omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p>
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna • Stany społeczne i ich rola w średniowieczu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p>	<p>– opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym</p> <p>– charakteryzuje życie codzienne rycerzy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i></p> <p>– wymienia cechy kultury rycerskiej</p>	<p>– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego</p> <p>– omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego</p>

				– omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności rycerza		
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Kultura i wierzenia Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego • Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie</i> i <i>Awarowie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi</i> , <i>Rurykowicze</i> , <i>głagolica</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród</i> , <i>plemię</i> , <i>Piastowie</i> , <i>drużyna</i> , <i>gród</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan – wymienia osiągnięcia Mieszka I – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka</i> , <i>Biskupin</i> – wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna</i> , <i>szlak bursztynowy</i> , <i>Dagome iudex</i> , <i>Związek Wielecki</i> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla	– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojnej Mieszka I	– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

	Polski w obrządku zachodnim			dziejów Polski		
2. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> Misja biskupa Wojciecha Zjazd gnieźnieński Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja, relikwia, święty</i> – wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III – lokalizuje w czasie zjazdu gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo</i> – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego – opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądrygo 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim Utrata znaczenia monarchii piastowskiej Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Miecława, Bezpryma i Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów – omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> Panowanie Bolesława Śmiałego Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem Panowanie Władysława Hermana 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesław Śmiałego – omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego

	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego 		<ul style="list-style-type: none"> Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem – przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym 	<ul style="list-style-type: none"> z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana 	
5. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> – wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka – opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnąncem a jego braćmi 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła • Reforma Kościoła • Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki • Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm, prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ekskomunika, konkordat</i> – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, celibat, konklawe, obóz gregoriański, antypapież, beneficja</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie (z uwzględnieniem sytuacji na ziemiach polskich) wyjaśnia proces sporu o inwestyturę

	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka schizma wschodnia 	<p>wschodnią i spór o inwestyturę</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III</p>	<p>– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę</p> <p>– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej</p>		
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Turków w Ziemi Świętej • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i>, <i>rekonkwista</i>,</p> <p>– lokalizuje w czasie okres krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn</p>	<p>– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki krucjat</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>Cesarstwo Łacińskie</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców</p> <p>– opisuje losy zakonów rycerskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p>
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i>, <i>Złota Orda</i></p> <p>– omawia rolę Czyngis-chana w budowie imperium mongolskiego</p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemię polskie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ugedej, Batu-chan</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę nad rzeką Kałką</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p>

<p>4. Miasto i wieś w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój wsi w średniowieczu • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka, trójpółowka, ratusz, cech, patrycjat, pospólstwo, cech</i></p> <p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> <p>– omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz, pieniężny, zasadzka, pręgierz, gildia, sukiennice, weksel</i></p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>– opisuje samorząd średniowiecznego miasta</p> <p>– wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy</p>
<p>5. Kościół w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i></p> <p>– omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán</p> <p>– lokalizuje w czasie sobór w Konstancji</p>	<p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptoium, kapitularz, wirydarz</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności</p>	<p>– wyjaśnia założenia ideowe albigensów</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 			niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji		
6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> Wojna stuletnia i jej skutki Epidemia dżumy i jej następstwa Przemiany społeczne i gospodarcze Husytyzm Powstanie imperium osmańskiego Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> – prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne założenia ideologii husyckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy</i>, <i>powstanie Wata Tylera</i>, <i>żakeria</i>, <i>utrakwiści</i>, <i>taboryci</i> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy Architektura romańska i gotycka Szkolnictwo w średniowieczu Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje system edukacyjny w średniowieczu – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza

				<p>dziejów średniowiecznej Europy</p> <p>– wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej</p>		
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec pryncypatu • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasada, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk</p> <p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert,</p> <p>Jan Luksemburski</p> <p>– lokuje w czasie panowanie</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski</p>

				Przemysława II i Wacława II – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce	zjednoczeniowych	i Europy w omawiany okresie
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej</p>	<p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p>
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Początek rządów dynastii Jagiellonów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna, przywilej, Andegawenowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle</p>	<p>– wymienia założenia przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej</p> <p>– rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda</p>	<p>– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej</p> <p>– porównuje założenia unii krewskiej</p>	<p>– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu</p>

		– lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły		– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	i horodelskiej – za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów	kształtowania się demokracji szlacheckiej
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji Kolejne wojny z zakonem krzyżackim 	– omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, książę Witold – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką	– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego	– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły	– ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Przywileje szlacheckie Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego	– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego	– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i> – omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej – omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza – za pomocą mapy i drzewa	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski

				– wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego	genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka	
7. Kultura Polski średniowiecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p>	<p>– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p>	– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce